

Protokół

1. posiedzenia, 5. sesyi, VII. peryodu Sejmu galicyjskiego z dnia 29. grudnia 1899 roku.

Początek o godzinie 11 minut 25 w południe.

Przewodniczący: Marszałek krajowy J. E. Stanisław hr. Badeni.

Obecnych posłów 113.

Ze strony Rządu J. E. Namiestnik Leon hr. Piniński.

Marszałek zawiadamia Izbę, iż Najwyższem postanowieniem z dnia 19. grudnia 1899 zwołany został Sejm galicyjski na dzień dzisiejszy do Lwowa, a skonstatowawszy dostateczną do rozpoczęcia obrad ilość posłów obecnych, otwiera pierwsze posiedzenie V, sesyi VII. peryodu.

Na prowizorycznych sekretarzy zaprasza Marszałek posłów: Urbańskiego, Andrzeja Potockiego, Karatnickiego i Hupkę.

Marszałek przemawia zagajając sesję i kończy ckrzykiem na cześć Najjaśniejszego Pana, który Izba trzykrotnie powtarza.

Następnie przemawia J. E. p. Namiestnik.

Marszałek poświęca dłuższe wspomnienie pośmiertne śp. b. Marszałkowi krajowemu Włodzimierzowi hr. Dzieduszyckiemu

i b. członkom Sejmu śp. Edwardowi Jędrzejowiczowi, Edwardowi Rittnerowi, Franciszkowi Smolce, oraz Franciszkowi Hoszardowi.

Marszałek zawiadamia Izbę, iż udzielił urlopów na trzy dni pp. Jaklińskiemu, Górskiemu, Gorayskiemu, Zaleskiemu, Wodzickiemu, Vivienowi, Michałowskiemu Józefowi, Sękowskiemu, Steckiemu, Stanisławowi Niezabitowskiemu, Cieleckiemu, Brykczyńskiemu i Krasickiemu.

Marszałek zawiadamia Izbę, iż ksiądz Biskup Łobos i Solecki z powodu zajęć dyecezyalnych nie mogą brać udziału w obradach sejmowych.

Izba udziela urpolu p. Marchwickiemu na całą sesję sejmową.

Izba przystępuje do porządku dziennego, którego punktem pierwszym jest:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności jego urzędowych za czas od 15. listopada 1898 do 15. listopada 1899.

Sprawozdawca p. Wereszczyński stawia przedewszystkiem imieniem Wydziału krajowego wniosek uchwalenia wyboru komisji, a to budżetowej z 23 członków, administracyjnej z 20, gospodarstwa krajo-

wego z 18, gminnej z 15, petycyjnej z 23, prawniczej z 15, przemysłowej z 11, bankowej z 15, solnej z 9, górniczej z 9, podatkowej z 13, sanitarnej z 10, szkolnej z 18, drogowej z 19, kolejowej z 15 członków.

Izba uchwała bez rozprawy wybór powyższych komisji, głosując nad każdą komisją oddzielnie.

Członek Wydziału krajowego p. Wereszczyński wnosi imieniem Wydziału krajowego, ażeby Izba uchwaliła w myśl §. 49. regulaminu, by przedłożenia i sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszące się do administracyjnego zakresu działania Reprezentacji krajowej mniejszej wagi, mogły być przez Sejm wysłuchane bez poprzedniego drukowania, i rozdania, a następnie, aby w myśl §. 50 regulaminu przedłożenia Wydziału krajowego mogły być dopuszczane do drugiego czytania bez odsyłania do komisji.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Sprawozdawca p. Wereszczyński uwolniony od czytania sprawozdania Wydziału krajowego z jego czynności urzędowych, wnosi przekazanie sprawozdań: biura prezydyjalnego komisji budżetowej, departamentu I., komisji gminnej departamentu II., komisji budżetowej i szkolnej, departamentu III., komisji gospodarstwa krajowego, departamentu IV., komisji drogowej i kolejowej, departamentu V., komisji sanitarnej, departamentu VI., komisji prawniczej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o administracji krajowych funduszków pożyczkowych na budowę koszar dla wojska.

Sprawozdawca p. Vayhinger, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie tegoż przedmiotu komisji administracyjnej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o przedmiocie zaliczenia gminy Zakopane do kategorii gmin objętych ustawą krajową z 3. lipca 1896.

Sprawozdawca p. Vayhinger, odczytuje sprawozdanie Wydziału krajowego, zakończone projektem następującej ustawy:

U s t a w a

z dnia . . . . . o zaliczeniu gminy Zakopane, powiatu nowotarskiego, do miejscowości objętych ustawą z dnia 3. lipca 1896

Dz. ust. kraj. Nr. 51.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Gmina Zakopane, powiatu Nowotarskiego zaliczoną zostaje do miejscowości objętych ustawą gminną z dnia 3. lipca 1896 (Dz. ust. kraj. Nr. 51 r. 1896).

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Sprawozdawca p. Vayhinger wnosi, by w myśl zapadłej uchwały i §. 50 regulaminu przystąpić do drugiego czytania powyższego projektu ustawy, bez czytania.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Sprawozdawca p. Vayhinger czyta:

U s t a w a

z dnia . . . . . o zaliczeniu gminy Zakopane, powiatu nowotarskiego, do miejscowości objętych ustawą z dnia 3. lipca 1896

Dz. ust. kraj. Nr. 51.

Zgodnie z uchwałą sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Gmina Zakopane, powiatu nowotarskiego zaliczoną zostaje do miejscowości objętych ustawą gminną z dnia 3. lipca 1896 (Dz. ust. kraj. Nr. 51 r. 1896).

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

W rozprawie ogólnej nikt głosu nie żąda, Izba przystępuje więc do rozprawy szczegółowej.

Sprawozdawca czyta:

Art. I.

Gmina Zakopane, powiatu nowotarskiego zaliczoną zostaje do miejscowości objętych ustawą gminną z dnia 3. lipca 1896 (Dz. ust. kraj. Nr. 51 r. 1896).

Izba uchwała Art. I. bez rozprawy zgodnie z wnioskiem sprawozdawcy.

Sprawozdawca czyta:

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Izba bez rozprawy uchwała Art. II., zgodnie z wnioskiem sprawozdawcy.

Sprawozdawca czyta:

U s t a w a

z dnia . . . . o zaliczeniu gminy Zakopane, powiatu nowotarskiego, do miejscowości objętych ustawą z dnia 3. lipca 1896
Dz. ust. kraj. Nr. 51.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Izba bez rozprawy uchwała tytuł i wstęp ustawy zgodnie z wnioskiem sprawozdawcy.

Sprawozdawca p. Vayhinger, wnosi przystąpienie do trzeciego czytania powyższego projektu ustawy bez czytania.

Izba uchwała wnioszek przystąpienia do trzeciego czytania projektu powyższej ustawy bez czytania, a następnie w oddzielnem głosowaniu uchwała projekt powyższej ustawy w trzeciem czytaniu bez czytania.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie miasta Stryja na rozdział pastwiska „Dąbrowa“ między członków przedmieścia „Łany dolne“.

Sprawozdawca p. Vayhinger, uwolniony od czytania sprawozdania wnosi przekazanie tego przedmiotu komisji gminnej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie kosztów utrzymania tutejszokrajowych ubogich w zakładach zaopatrzenia w kraju i poza jego granicami.

Sprawozdawca p. Vayhinger, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi odesłanie tego przedmiotu do komisji budżetowej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie próśby gminy miasta Podgórze o wyjednanie ustawy o obowiązku właścicieli domów w Podgórzu wybudowania kanałów domowych, połączenia tych kanałów z kanałami miejskimi i o prawie gminy pobierania taksy za to połączenie.

Sprawozdawca p. Vayhinger, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie tego przedmiotu komisji gminnej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie kursu dla pisarzy gmin wiejskich.

Sprawozdawca p. Vayhinger, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi odesłanie tego przedmiotu do komisji gminnej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej sprzedaży soli.

Sprawozdawca p. Vayhinger, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie tego przedmiotu do komisji solnej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie prowizorium budżetowego na rok 1900.

Sprawozdawca p. Wereszczyński, uwolniony od czytania tego sprawozdania, wnosi przekazanie tego przedmiotu komisji budżetowej z tem, żeby komisya sprawozdanie swe przedłożyła na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1899 bez drukowania.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1900.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków funduszów krajowych za rok 1898.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie petycji na-

uczycieli tudzież wdów po nauczycielach, o podwyższenie emerytury względnie udzielenie pensji wdowej lub daru z łaski.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie petycji kilku gmin o zniżenie dobrowolnych świadczeń na płace nauczycieli, względnie odpisanie zaległości.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie dalszej restauracji kościoła parafialnego w Bieczu.

Sprawozdawca p. Wereszczyński, uwolniony od czytania powyższych sprawozdań, wnosi przekazanie tych pięciu przedmiotów komisji budżetowej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o pomocy dla ludności okolic dotkniętych klęskami elementarnymi w roku 1899.

Sprawozdawca p. Onyszkiewicz, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi odesłanie tego przedmiotu do komisji budżetowej z tem, żeby komisya sprawozdanie swe w tej sprawie przedłożyła na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1899 bez drukowania.

Izba bez rozprawy uchwała powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Sprawozdawca p. Onyszkiewicz, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie tego przedłożenia komisji bankowej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie popierania

kultury krajowej na polu budowlanych.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowym kursie prakt. dozorców melioracyjnych i o nowym kursie prakt. dozorców drenarskich.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych, o gorzelnii i folwarku w Dublinach.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej folwarków w Czernichowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych rolniczych szkołach zimowych.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych szkołach rolniczych i o szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowym zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o czynnościach nauczycieli wędrownych w roku 1899.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszącej się do podniesienia hodowli bydła w r. 1899.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności o tępieniu myszy polnych w roku 1899.

Sprawozdawca p. Onyszkiewicz, uwolniony od czytania powyższych sprawozdań, wnosi na odesłanie tych jedenastu przedłożeń do komisji gospodarstwa krajowego.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wy-

działu krajowego o działalności Patronatu dla Spółek oszczędności i pożyczek na rok 1899.

Sprawozdawca p. Onyszkiewicz, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi odesłanie tego przedmiotu do komisji bankowej.

Izba bez rozprawy uchwała ten wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie stopniowej przemiany drewnianych mostów i przepustów na drogach autonomicznych na mosty i przepusty stałe.

Sprawozdawca p. Chamiec, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie tego przedmiotu komisji drogowej.

Izba uchwała bez rozprawy ten wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o szkole praktycznej konduktorów drogowych.

Sprawozdawca p. Chamiec, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi odesłanie tego przedmiotu do komisji drogowej.

Izba uchwała bez rozprawy ten wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o petycji p. Julii Zielińskiej, wdowy po inżynierze-adjunkcie Wydziału krajowego, o dożywotnie zaopatrzenie dla ułomnej córki Maryi.

Sprawozdawca p. Chamiec, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie powyższego sprawozdania komisji budżetowej.

Izba uchwała bez rozprawy ten wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia dalszej seryi okręgów sanitarnych w r. 1900.

Sprawozdawca p. Sawczak, uwolniony od czytania sprawozdania wnosi odesłanie tego przedmiotu do komisji sanitarnej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu galicyjskiego funduszu propinacyjnego za rok 1898, tudzież o preliminarzu tegoż funduszu na rok 1900.

Sprawozdawca p. Sawczak, uwolniony od czytania sprawozdania, wnosi przekazanie tego przedmiotu komisji budżetowej.

Izba uchwała bez rozprawy powyższy wniosek.

Marszałek oznajmia, że na tem wyczerpano porządek dzienny, nim jednak zarządzi odczytanie złożonych wniosków i interpelacyj, zawiadamia, że na jutrzejszem posiedzeniu umieści wybór członka Wydziału krajowego z całego Sejmu, a to z powodu, że nie ma pewności, czy i kiedy Izba zwołana zostanie po odroczeniu, a uważa za szkodliwe pozostawienie bez kierownictwa tak ważnego departamentu Wydziału krajowego, jak departament sanitarny.

Marszałek wzywa sekretarzy do odczytania złożonych do łaski marszałkowskiej wniosków i interpelacyj.

Sekretarz p. Andrzej Potocki, odczytuje następujące wnioski:

W n i o s e k.

Zważywszy, że wychodzenie ludności wiejskiej na czas robót polnych za zarobkiem rolniczym za granicę przybrało znaczne rozmiary, zwłaszcza w zachodniej części kraju i staje się w naszym gospodarstwie społecznym stałym objawem, który

musi wyrzec wpływ znaczny na stosunki rolnicze w kraju, zatem powinien być dokładnie zbadanym.

Zważywszy, że ajenci tutejsi stręczący robotników zagranicznym pracodawcom dopuszczają się często wyzyskiwania wychodźców, między innymi także w tym kierunku, że wymawiają sobie, iż zapłata będzie uiszczaną na ich ręce i zatrzymują znaczną część jej dla siebie.

Sejm wzywa c. k. Rząd:

I. Aby zebrał jak najdokładniejsze daty o ludności, wychodzącej w roku 1900 na czas robót polnych do Niemiec tudzież do innych krajów, z uwzględnieniem płci, wieku oraz zatrudnienia, mianowicie czy to są robotnicy nie mający gruntu ni domu, czy też właściciele gruntów lub domów albo wreszcie członkowie rodziny właścicieli gruntowych;

II. aby poddał ścisłemu nadzorowi przedsiębiorstwa pośredniczące w dostarczaniu robotników i wydał tymczasem w drodze rozporządzenia przepisy określające ich działalność a to w celu ułatwienia kontroli i zapobieżenia wyzyskiwaniu ludności. Przedsiębiorstwom tym należy zakazać wymawiania sobie, iż zapłata dla robotników, których nastęrczyły ma być wypłacaną na ręce pośredniczącego przedsiębiorstwa.

We Lwowie dnia 29. grudnia 1899.

Wnioskodawca:
Tadeusz Pilat

Gnoiński, Skałkowski, Sala, Schnell, Kraiński, Białoskórski, Lubomirski, Cieński, Rayski, Abrahamowicz, Stadnicki, Rozwadowski, Krzysztofowicz, Czaykowski.

I.

W n i o s e k.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący projekt ustawy:

U s t a w a

z dnia . . . . . o zagrodach rolniczych niepodzielnych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Każdy właściciel w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem położonej posiadłości rolniczej, może ogłosić swoją jego wyłączną własnością będącą posiadłość jako zagrodę niepodzielną jeżeli:

a) jest własnowolnym i majątkiem swoim swobodnie rozporządzać może,

b) dochód katastralny z zagrody najmniej 50 zł. a nie więcej niż 500 zł. a. w. wynosi,

c) zagroda składa się z parcel gruntowych ze sobą bezpośrednio graniczących.

d) w skład zagrody wchodzi budynek mieszkalny i budynki gospodarskie,

e) suma obciążających zagrodę praw zastawu dla wierzytelności pieniężnych dziesięciokrotnego rocznego dochodu katastralnego z tejsze nieprzewyższa

Pod tymi samymi warunkami może właściciel posiadłości rolniczej większą ilość zagrod niepodzielnych utworzyć.

§. 2.

Posiadłości rolnicze będące wspólną własnością małżonków mogą być w czasie trwania małżeństwa przez oboje małżonków jako zagrody niepodzielne ogłoszone.

§. 3.

Wskład zagrody niepodzielnej wchodzi wszelkie nieruchomości służące w jej obrębie do gospodarstwa rolnego, służebności, niemniej zakłady i urzędzenia przemysłowe, których zarząd łączy się z zarządem gospodarstwa.

Przynależność części składowych zagrody do jednego ciała hipotecznego nie jest w chwili ogłoszenia zagrody jako niepodzielnej wymagana. Po prawomocnem jednak uznaniu zagrody za niepodzielną musi być dla niej utworzone jedno ciało hipoteczne.

§. 4.

Ogłoszenie zagrody jako niepodzielnej może być uczynione tylko aktem sądowem lub notaryalnie legalizowanym za życia lub też sądowem lub notaryalnym rozporządzeniem ostatniej woli na wypadek śmierci.

§. 5.

O uznaniu zagrody za niepodzielną orzeka właściwy sąd w drodze postępowania niespornego.

Uznanie to winno być po prawomocności orzeczenia z urzędu w księdze gruntowej z powołaniem się na niniejszą ustawę uwidocznionem.

Prawo wniesienia odwołania od orzeczenia sądu, którem zagroda za niepodzielną uznana zostaje, przysługuje w zwykłym toku instancyi w przeciągu dni trzydziestu od dnia doręczenia tym wszystkim, którzy z ustawy w razie śmierci właściciela zagrody do dziedziczenia po nim jako dziedzice konieczni byłiby wołani. W razie zaś od mownego orzeczenia sądowego, przysługuje prawo odwołania właścicielowi zagrody.

§. 6.

Pod tymi samymi wyżej wyszczególnionymi warunkami i w tej samej drodze może właściciel istniejącą już zagrodę niepodzielną przez przyłączenie do niej parcel gruntowych powiększyć przy zachowaniu przepisów ustawy z dnia 6. lutego r. 1869 l. 18 dz. u. p. o postępowaniu przy hipotecznem dzieleniu posiadłości.

Powiększenie takie zostanie przez właściwy sąd uznanem i w księdze gruntowej uwidocznionem, jeżeli łączny dochód katastralny z zagrody wraz z przyłączonemi parcelami 500 zł. w. a. nie przenosi i jeżeli stwierdzonem zostanie istnienie innych w §. 1. wyszczególnionych wymogów

Nie jest jednak wymaganem, by w skład przyłączonych parcel wchodziły budynki mieszkalne lub gospodarcze.

§. 7.

Mocą niniejszej ustawy przyznaje się dla nowo powstałych zagród niepodzielnych uwolnienie od krajowego dodatku do podatku gruntowego na przeciąg lat dziesięciu, licząc od najbliższego 1. stycznia po prawomocności orzeczenia sądowego, którem zagroda za niepodzielną uznana została.

§. 8.

Zagroda za niepodzielną uznana stanowi z reguły na zawsze całość niepodzielną. Wydzielanie jakichkolwiek części z takiej zagrody jest niedopuszczalnem i każda do pozbycia części dążąca umowa lub jednostronny akt prawny jest nieważnym.

Tylko w wypadkach wyłączenia mogą być części zagrody z całości wydzielone i pozbyte. Po dokonaniem jednak wyłączeniu pozostaje posiadłość nadal zagrodą niepodzielną, choćby wskutek zmniejszenia dochód katastralny mniej niż 50 zł. byle nie niżej niż 20 zł. wynosił.

§. 9.

Nie jest również dopuszczalnem dzielenie zagród na części idealne oznaczone w stosunku do całości i wszelka do takiego podziału dążąca umowa lub jednostronny akt prawny nie będzie miał żadnych skutków prawnych.

§. 10.

Łączenie kilku zagród niepodzielnych w jedną nie jest pozwołonem, choćby nawet łączny dochód katastralny pięciuset zł. nie przenosił.

§. 11.

Zagroda niepodzielną może być tylko jako całość i to tylko jednemu nabywcy odstąpioną za życia, a na wypadek śmierci na jednego tylko może przyjść spadkobiercę. Jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli nie oznaczył, któremu ze spadkobierców ma przypaść zagroda, oznaczy objemcę zagrody sąd.

Sąd trzymać się ma przy oznaczeniu objemcy zagrody następujących zasad:

1. Spadkobiercy płci męskiej mają pierwszeństwo przed spadkobiercami płci żeńskiej, prawo starszeństwa rozstrzyga o pierwszeństwie gdy uprawnieni są tej samej płci, w razie równości wieku rozstrzyga los.

2. Rodzonym dzieciom przysługuje pierwszeństwo przed adoptowanymi, ślubnym przed nieslubnymi. Legitymowane dzieci mają te same prawa co ślubne.

3. Nie mogą objąć zagrody:

a) uznani przez sąd za niezdolnych do zarządu własnym majątkiem,

b) niezdolni do osobistego gospodarowania z powodu ułomności cielesnych lub umysłowych.

c) okazujący wybitne skłonności do marnotrawstwa,

d) ci, których zawód przeszkadza im w osobistem wykonywaniu obowiązków gospodarza,

e) nieobecni w kraju od dwóch lat, jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy od edyktalnego wezwania przez sąd do kraju nie powrócą.

Jeżeli jednak wszyscy spadkobiercy należą do rzędu wykluczonych, wówczas sędzia mimo tego jednego z nich oznaczy jako objemcę zagrody.

Wolno jednak sądowi zarządzić w takim wypadku sprzedaż zagrody w myśl przepisów ustanowionych dla zostających pod opieką (Pflegebefohlene) i rozdzielić cenę kupną.

§. 12.

Przy podziale spadku przyznana zostanie zagroda niepodzielną objemcy, który równocześnie staje się dłużnikiem masy spadkowej do wysokości czystej wartości zagrody.

Wartość zagrody ustanowioną będzie przez sąd w wysokości dwudziesto-krotnego dochodu katastralnego.

§. 13.

Przy podziale spadku wchodzi w miejsce zagrody kwota, jaka się od jej objemcy w myśl §. 12. należy. Część jednak tej kwoty przypadająca przy podziale na objemcę, powiększoną będzie nie wyżej, niż o jedną trzecią część oszacowanej na podstawie dochodu katastralnego (§. 12) czystej wartości zagrody w tych jednak granicach, by prawo do zachowku reszty spadkobierców nie było naruszonem.

Po doliczeniu tego przypadającego objemcy praecipuum odbywa się podział między spadkobierców, nie wykluczając objemcy według zasad powszechnej ustawy cywilnej oraz postępowania niespornego.

Podział jednak ma być sądowi do za-
twierdzenia przedstawiony. W dekrete
dziedzictwa należy się powołać na niniejszą
ustawę.

§. 14.

Jeżeli między objemcą a współspadkobiercami nie przyjdzie do skutku dobrowolne porozumienie się co do terminu płatności oraz oprocentowania przypadających współspadkobiercom spłat, rozstrzygnie sąd według słusznego uznania swego. W każdym jednak razie musi być dziedzicowi na jego żądanie dozwolony do zupełnego uiszczenia spłat termin lat trzech, licząc od dnia prawomocnie przyznanego spadku.

Co do sposobu ubezpieczenia należnych spłat próbować należy dobrowolnej ugody. Jeżeli do niej nie przyjdzie, należy zastrzedz w dekrete przyznania spadku, że prawo własności zagrody niepodzielnej przyznane objemcy wpisane być może do ksiąg gruntowych jedynie za równoczesnym zapisaniem na teże zagrodzie prawa zastawu na zabezpieczenie spłat przypadających współspadkobiercom.

Jeżeli zagroda przed upływem terminu do spłaty naznaczonego przejdzie aktem między żyjącymi na własność osoby trzeciej, współspadkobiercy zyskają prawo bezwzględnego żądania spłat im należnych bez względu na ustanowiony termin płatności.

§. 15.

Przepisy niniejszej ustawy nie naruszają w niczem prawa zachowku. Obliczenie zachowku ma nastąpić na podstawie wartości zagrody oznaczonej w myśl postanowień §. 12.

Następujące postanowienia uie będą uważane za ograniczenie prawa zachowku:

1. Naznaczenie przez sąd terminu płatności w myśl §. 14,

2. Postanowienia spadkodawcy zawarte w ważnem rozporządzeniu ostatniej woli według których:

a) rodzonemu ojcu lub matce objemcy przyznane zostało aż do jego pełnoletności prawo użytkowania zagrody i zawiadywania nią, jednak pod warunkiem, że przez cały czas zawiadywania wychowywać i utrzymywać będą na zagrodzie objemcą i małoletnich współspadkobierców, tych ostatnich aż do terminu płatności schedy;

b) termin płatności schedy spadkowej odroczoney został aż do pełnoletności współspadkodawców, jeżeli na objemcę nałożony został obowiązek wychowywania współspadkobierców, w odpowiedni sposób a w razie koniecznej potrzeby nawet utrzymywania ich aż do ów odroczoney termin.

§. 16.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

§. 17.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych sprawiedliwości, rolnictwa i skarbu.

W związku z niniejszym projektem ustawy raczy Wysoki Sejm uchwalić, co następuje:

I. Sejm wzywa c. k. Rząd, by po wejściu w życie ustawy krajowej o zagrodach rolniczych niepodzielnych analogicznie do postanowień §. 7. tej ustawy przeprowadził w drodze konstytucyjną przepisanej ustawę w przedmiocie uwolnienia nowo powstałych zagród niepodzielnych od podatku gruntowego na lat dziesięć.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu by zaraz po wejściu w życie ustawy krajowej o zagrodach rolniczych niepodzielnych, wypracował i Sejmowi przedłożył projekt ustawy rozszerzającej postanowienia §. 8. Ordynacyi wyborczej powiatowej w tym kierunku, by właścicielom zagród niepodzielnych przysługiwały takie same prawa wyborcze, co właścicielom dóbr ziemskich tabularnych opłacającym rocznie mniej niż 100 zł. podatków bezpośrednich.

Sejm poleca dalej Wydziałowi krajowemu, by w tym samym czasie przedłożył Sejmowi projekt ustawy zmieniającej odnośnie postanowienia krajowej Ordynacyi wyborczej w tym kierunku, by właścicielom zagród niepodzielnych nadaniem było przy wyborach z kuryi gmin wiejskich prawo bezpośredniego głosowania.

II.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący projekt ustawy:

U s t a w a

z dnia . . . . . wprowadzająca odrębne przepisy spadkowe dla posiadłości rolniczych średnich rozmiarów.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem

Księstwem Krakowskiem na podstawie ustawy państwowej z dnia 1. kwietnia 1899 r. Dz. ustaw p. Nr. 52. postanawiam co następuje:

§. 1.

Mocą niniejszej ustawy wchodzi w życie osobne przepisy o działach spadkowych dla posiadłości rolniczych, stanowiących wyłączną własność jednej osoby których częścią składową są domy mieszkalne, a których czysty dochód katastralny nie mniej jak 20 zł. w. a., a nie więcej jak 500 zł. w. a. wynosi (zagrody). Do zagrody zaliczyć należy wszelkie nieruchomości spadkodawcy, służące do gospodarstwa rolnego, służebności, niemniej zakłady i urządzenia przemysłowe, których zarząd łączy się z zarządem gospodarstwa. Czasowe odstąpienie prawa użytkowania z tego rodzaju części składowych osobom trzecim nie zrywa łączności tychże części składowych z zagrodą.

Przynależność części składowych do jednego ciała hipotecznego nie jest wymaganą. Sądy orzekają po wysłuchaniu opinii dwóch rolniczych rzeczoznawców, czy dany przedmiot jest zagrodą lub jej częścią składową.

O ile postanowienia niniejszej ustawy odnosić się mogą do zagród, będących własnością kilku osób oznaczy §. 13.

§. 2.

Dobra lenne i fideikomisowe nie podpadają pod ustawę niniejszą.

§. 3.

Właściciel zagrody, podlegającej przepisom ustawy niniejszej, nie jest bynajmniej przepisami tymi ograniczony w swobodnem rozporządzaniu zagrodą lub jej częściami, ani między żyjącymi, ani na wypadek śmierci.

Przepisy tej ustawy mają zastosowanie w razie ustawowego dziedziczenia bez wy-

jątku, w razie zaś dziedziczenia z testamentu lub umowy tylko wtenczas, jeśli spadkodawca przeznaczył zagrodę jednemu z prawnych dziedziców ustawą cywilną powołanych, w którym to razie spadkodawca nie jest związany porządkiem kolejnym, określonym w prawie o ustawowem dziedziczeniu lub w ustawach krajowych.

§. 4.

Jeśli spadek po właścicielu zagrody pozostały przechodzi na kilka osób, natenczas zagroda sama razem z przynależnościami przypaść może tylko jednej z nich.

Co ma być uważany za przynależność zagrody, określa ustawa cywilna. Do przynależności należy przedewszystkiem inwentarz gospodarczy, o ile jest on potrzebny do należytego zagospodarowania zagrody.

Gdyby o to powstał spór między spadkobiercami, orzeknie sąd po przesłuchaniu znawców, w jakim zakresie inwentarz gospodarczy ma być uznany za dostateczny.

Gdyby istniejący inwentarz gospodarczy okazał się niedostatecznym, uzupełnienia tego braku z wartości reszty majątku spadkowego domagać się nie można.

§. 5.

Osobę objemcy zagrody oznacza się wedle ustawowego porządku dziedziczenia. W razie jeśli wedle ustawowego porządku dziedziczenia kilku jest spadkobierców uprawnionych do spadku, należy zastosować następujące zasady:

1. Spadkobiercy płci męskiej mają pierwszeństwo przed spadkobiercami płci żeńskiej, prawo starszeństwa rozstrzyga o pierwszeństwie, gdy uprawnieni są tej samej płci, w razie równości wieku rozstrzyga los;

2. Rodzonym dzieciom przysługuje pierwszeństwo przed adoptowanymi, ślubnym przed nieślubnymi. Legitymowane dzieci mają te same prawa, co ślubne;

3. Nie mogą objąć zagrody:

a) uznani przez sąd za niezdolnych do zarządu własnym majątkiem,

b) niezdolni do osobistego gospodarowania z powodu ułomności cielesnych lub umysłowych,

c) okazujący wybitne skłonności do marnotrawstwa,

d) ci, których zawód przeszkadza im w osobistym wykonywaniu obowiązków gospodarza,

e) nieobecni w kraju od dwóch lat, jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy od edyktalnego wezwania przez sąd do kraju nie powrócą.

Jeżeli jednak wszyscy spadkobiercy należą do kategorii wykluczonych, wówczas sędzia mimo tego jednego z nich oznaczy jako objemcę zagrody, o ile nie uzna za stosowniejsze zarządzić sprzedaż zagrody w myśl przepisów ustanowionych dla zostających pod opieką (Pflegebefohlene) i rozdzielić cenę kupna.

Stwierdzenie istnienia powodów wykluczenia wedle lit. b) e) należy do sądu.

Do sądu należy także oznaczenie dziedzica głównego, względnie zarządzenie sprzedaży zagrody.

§. 6.

Przy podziale spadku przyznaną zostanie zagroda (§. 4.) objemcy, który równocześnie stanie się dłużnikiem masy spadkowej do wysokości czystej wartości zagrody.

§. 7.

Wartość zagrody oznaczoną zostanie przez zgodzenie się na to wszystkich interesowanych, a gdyby to nie nastąpiło, sąd przyjmie jako wartość dwudziestokrotny dochód katastralny.

§. 8.

Przy podziale spadku wchodzi w miejsce zagrody kwota, jaka się od objemcy w myśl §. 6. należy. Podział ten odbywa się między współspadkobiercami, nie wyłączając objemcy według zasad powszechnej ustawy cywilnej, oraz postępowania niespornego. Podział jednak ma być zawsze dokonywany wobec sądu lub sądowi do zatwierdzenia przedstawiony. W dekrete dziedzictwa należy się powołać na niniejszą ustawę.

§. 9.

Jeżeli między stronami interesowanymi nie przyjdzie do skutku dobrowolne porozumienie co do wysokości rat, ich terminu płatności, oraz oprocentowania przypadającej współspadkobiercom spłaty, rozstrzygnie sąd według słusznego uznania swojego.

W każdym jednak razie musi być objemcy na jego żądanie dozwolony do zupełnego uiszczenia spłaty termin lat trzech, licząc od dnia prawomocnie przyznanego spadku. Dłuższy ponad ten termin płatności, nie może być wbrew woli stron interesowanych oznaczony. Co do sposobu ubezpieczenia przypadających spłat próbować należy dobrowolnej ugody. Jeśli do niej nie przyjdzie, należy zastrzedz w dekrete przyznania spadku, że prawo własności zagrody, przyznane objemcy, wpisane być może do ksiąg gruntowych jedynie za równoczesnym zapisaniem na teje zagrodzie prawa zastawu na zabezpieczenie spłat przypadających współspadkobiercom.

Jeśli zagroda przed upływem terminu do spłaty naznaczonego, czy to w części, czy w całości aktem między żyjącymi, przejdzie na własność osób trzecich, współspadkobiercy zyskują prawo bezzwłocznego żądania spłat sobie należnych, bez względu na ustanowiony termin płatności.

§. 10.

Spadkodawcy służy prawo ograniczyć wynikające z ustawy prerogatywy objemcy,

lub rozszerzyć je w zakresie prawa zachowku.

§. 11.

Wartość zagrody, w jakiej objemca przyjął ją, w myśl postanowień ustawy niniejszej, służyć będzie zarazem za podstawę wymiaru należytości skarbowej, przypadającej państwu od przeniesienia własności.

Wartość ta nie może być jednak w żadnym razie niższej od najniższej wartości określonej w artykule III. ustawy z dnia 7. czerwca 1881 (dz. u. p. l. 49 i w rozporządzeniu ministerstwa Skarbu z dnia 25. stycznia 1884 (dz. u. p. Nr. 18). a względnie w §. 13. ustawy z dnia 9. lutego 1882 (dz. u. p. Nr. 17) z wyjątkiem przypadku, gdy oznaczenie wartości nastąpiło przez sąd na podstawie przeprowadzonego szacunku.

§. 12.

Przepisy powyższe o działach spadkowych nie naruszają w niczem prawa zachowku.

Obliczenie zachowku winno nastąpić na podstawie wartości zagrody, oznaczonej w myśl §. 7.

Następujące postanowienie nie będą uważane za ograniczenia prawa zachowku.

1. Naznaczenie przez sąd terminu płatności w myśl §. 9.

2. Postanowienie spadkobiercy, zawarte w rozporządzeniu ostatniej woli, według których:

- a) rodzonemu ojcu lub rodzonej matce objemcy przyznane zostało aż do jego pełnoletności prawo użytkowania zagrody i zawiadywania nią po śmierci spadkodawcy, jednak pod warunkiem że przez cały przeciąg tego zawiadowstwa i użytkowania wychowywać w razie potrzeby utrzymywać będą

na zagrodzie objemcę i małoletnich współspadkobierców, tych ostatnich aż do terminu płatności schedy lub dojścia do pełnoletności, gdyby ta nastąpiła przed owym terminem.

- b) termin płatności schedy spadkowej odroczony został aż do pełnoletności współspadkobierców, jeśli na objemcę nałożony został obowiązek wychowywania współspadkobierców w odpowiedni sposób, a w razie koniecznej potrzeby nawet utrzymywania ich aż po ów odroczony termin.

W obu powyższych wypadkach a) i b) usamowlnienie pociągnie za sobą te same skutki, jak fizyczna pełnoletność.

Gdyby który ze współspadkobierców poświęcił się takiemu zawodowi, którego wykonywanie lub przygotowanie do niego nie da się pogodzić z pobytem i utrzymaniem na zagrodzie, natenczas miejsce rzeczywistego utrzymania winien zastąpić procent dobrowolnie umówiony lub przez sąd naznaczony.

§. 13.

Jeśli zagroda stanowi wspólną własność kilku osób, natenczas postanowienia ustawy niniejszej nie mają do niej zastosowania chyba, że współwłaściciele są małżonkami i że jedno z nich zmarło bez potomstwa.

W tym wypadku małżonkowi pozostającemu przy życiu przysługują uprawnienia zawarte w §. 7. i 9.

§. 14.

Jeśli do spadku należy więcej zagród w rozumieniu §. 1. i również do spadku tego więcej osób w charakterze ustawowych spadkobierców w myśl §. 4. i 5. ustawy niniejszej wstępuje, natenczas każdy z nich powołany jest do objęcia jednej zagrody w kolei niniejszą ustawą naznaczonej: w tej samej kolei ma prawo wyboru między zagrodami.

W razie śmierci dziedzica wstępują potomkowie w jego miejsce, z pomiędzy których ten wykonywa prawo wyboru, któremu wedle wzmiankowanego porządku kolejnego należy się przed innymi pierzeństwem.

§. 15.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Do spadków z czasu przed wejściem w życie niniejszej ustawy niema ona zastosowania.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i skarbu.

Wnioskodawca:

Jan Hupka w. r.

Dunajewski, Karol Czecz, Stanisław Jędrzejowicz, Górski, Paszkowski, Sanguszko, Jordan, Andrzej Potocki, Bobrzyński, Sękowski, Dąbski, Zoll, Roman Potocki, Koziebrodzki, Zdzisław Skrzyński, Scipio, Binder, Stanisław Tarnowski.

Marszałek oznajmia, że pierwsze czytanie powyższych wniosków umieści na porządku dziennym jednego z najbliższych posiedzeń.

Sekretarz p. Urbański odczytuje następujący wniosek:

W n i o s e k.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd:

1. ażeby zaniechał zamierzonej budowy kolei dowozowej dla frachtów (einer Schleppebahn) od magazynów c. k. głównej fabryki tytoniu w Winnikach do stacyi c. k. kolei państwowej w Podhorcach;

2. ażeby wziął pod rozwagę budowę kolei lokalnej z Winnik do Lwowa jako kolei państwowej, i odpowiedni wniosek, ażeby

przedłożył możliwie jak najspieszniej do konstytucyjnego załatwienia.

Lwów 29. grudnia 1899.

Wnioskodawca:
Teofil Merunowicz

Karol d'Abancourt, Dr. Bednarski, Dr. Jabłoński, Górka, Witosławski, Małachowski, Goldmann, Michalski, A. Rayski, Jahl, Dr. Olpiński, Średniawski, Dworski, Dr. Bernadzikowski, Bojko.

Marszałek oznajmia, że pierwsze czytanie tego wniosku umieści na porządku dziennym następnego posiedzenia.

Sekretarz p. Urbański odczytuje następujące interpelacje do c. k. Komisarza rządowego.

Interpelacja

Do JW. c. k. Komisarza rządowego.

Ustawą z dnia 26. sierpnia 1891 L. 140 Dz. p. p. zniesiono myto za używanie mostów utrzymywanych przez państwo, czyli na t. zw. mostach eraryalnych.

Pomimo, że most na Świcy w Żurawnie tudzież mosty na Dniestrze w Żurawnie i Zaleszczach wybudowane zostały i utrzymywane są funduszami państwowymi a tem samem należą do mostów eraryalnych, zwolnionych w myśl §. 1. ustawy z dnia 26. sierpnia 1891 od myta, pomimo, że ani pomieniona ustawa o mytach ani żadne późniejsze bądź to państwowe, bądź to krajowe ustawy nie uczyniły wyjątku dla tych trzech mostów istnieje od kilku lat pobór myta na nich po sześć ct. w. a., od konia wydzierżawiany w drodze publicznej licytacji przez władze rządowe wyraźnie jako myto mostowe.

Podpisani zapytują:

Czy Wysokiemu Rządowi wiadomem jest ten fakt ustanowienia myta mostowego na tych trzech mostach;

na jakiej ustawowej podstawie pobór ten się odbywa;

kiedy Wysoki Rząd usunie ten w wysokim stopniu ludność powiatu żydaczowskiego uciskający pobór myta mostowego.

Lwów dnia 29. grudnia 1899.

Interpelant:
Karol d'Abancourt

Merunowicz, Górka, Czaykowski, Osuchowski, Bielański, Kramarczyk, Michalski, Jabłoński, Bednarski, Witosławski, Słotwiński, Klemens Dzieduszycki, W. Niezabitowski, Rayski, Theodorowicz.

I n t e r p e l a c y a

do JW. Komisarza rządowego!

Dnia 23. marca 1899 powziął Wysoki Sejm uchwałę powiększającą ilość posłów do Sejmu o 7 a to o 5 posłów z miast i o prezesa Akademii umiejętności i Rektora Politechniki.

Dotychczas uchwała ta ani sankcyonowaną nie została ani sankcya odmówioną nie była.

Podpisani mają zaszczyt upraszać JW. Pana komisarza o wyjaśnienie jak sprawa ta stoi.

Lwów dnia 29. grudnia 1899.

Jabłoński

Bednarski, Abancourt, Wł. Górka, W. Krański, Witosławski, Jahl, Weigel, Rotter, Romanowicz, Dr. Olpiński, Solecki, Dr. Loewenstein, Goldman, Małachowski Michalski, Dworski.

I n t e r p e l a c y a

do Jaśnie Wielm. komisarza rządowego.

Dnia 19. stycznia 1898 powziął Wys. Sejm uchwałę polecającą uregulowanie Wiśłoka pod Rzeszowem.

Dnia 20. marca 1899 odpowiedział na interpelację J. W. komisarz rządowy że „Organa rządowe starać się będą o to,

aby budowa w jesieni roku 1899 mogła być rozpoczęta".

Gdy dotychczas żadnych kroków do uregulowania Wisłoka nie poczyniono.

Podpisani mają zaszczyt zapytać jak właściwie ta sprawa stoi.

Lwów d. 29. grudnia 1899.

Jabłoński

Bednarski, T. Merunowicz, d'Abancourt,
Wł. Górka, W. Kraiński, Witosławski,
Jahl, Weigel, Soleski, Rotter, Loewenstein,

Romanowicz, Małachowski, Dr. Olpiński,
Goldman, Michalski, Dworski.

Marszałek oznajmia, że interpelacye te udzieli p. Komisarzowi rządowemu.

Marszałek zamyka posiedzenie, naznaczając następne na dzień 30. grudnia 1899 roku, godzina 10 przed południem, i odczytuje porządek dzienny następnego posiedzenia.

Koniec posiedzenia godzina 1 minut 10 po południu.

Marszałek krajowy :

Stanisław Badeni w. r.

Sekretarze :

Andrzej Potocki

Mieczysław Urbański

